

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
“Goce Delcev” University – Stip
Факултет за образовни науки
Faculty of Educational Sciences

UDK 378 (497.7)

ISSN 1409-9187

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ANNUAL MISCELLANEOUS
COLLECTION

Штип – Stip
2012

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ
YEARBOOK
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES**

За издавачот

проф. д-р Никола Смилков

Издавачки совет

Проф. д-р Саша Митрев
Проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
Проф. д-р Никола Смилков
Доц. д-р Кирил Барбареев
Проф. д-р Блаже Китанов
Проф. д-р Кирил Цацков

Editorial board

Prof. Sasa Mitrev, Ph.D.
Prof. Liljana Gudeva, Ph.D.
Prof. Nikola Smilkov, Ph.D.
Ass.Prof. Kiril Barbareev, Ph.D.
Prof. Blaze Kitanov, Ph.D.
Prof. Kiril Cackov, Ph.D.

Редакциски одбор

Проф. д-р Ленче Милошева
Проф. д-р Снежана Ставрева-Веселиновска
Асс. д-р Билјана Попеска
Проф. д-р Владо Петровски
Проф. д-р Снежана Мирасчиева
Проф. д-р Емилија Петрова Ѓоргева
Проф. д-р Виолета Николовска

Editorial staff

Prof. Lence Miloseva, Ph.D.
Prof. Snezana S. Veselinovska, Ph.D.
Ass. Biljana Popeska, Ph.D.
Prof. Vlado Petrovski, Ph.D.
Prof. Snezana Mirascieva, Ph.D.
Prof. Emilija P. Gorgeva, Ph.D.
Prof. Violeta Nikolovska, Ph.D.

Одговорен и главен уредник

Проф. д-р Соња Петровска

Managing editor

Prof. Sonja Petrovska, Ph.D.

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
Виш лектор м-р Снежана Кирова
(англиски јазик)

Language editor

Danica Gavrilovska- Atanasovska
(Macedonian)
Snezana Kirova, M.A
(English)

Лектура

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
Виш лектор м-р Снежана Кирова
(англиски јазик)

Lecture

Danica Gavrilovska- Atanasovska
(Macedonian)
Snezana Kirova, M.A
(English)

Техничко уредување

Славе Димитров
Благој Михов

Technical editor

Slave Dimitrov
Blagoj Mihov

Редакција и администрација
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Факултет за образовни науки
Крсте Мисирков бб
п.фах 201, 2000 Штип
Р.Македонија

Address of the editorial office
Goce Delcev University – Stip
Faculty of educational sciences
Krste Misirkov b.b.,
PO box 201, 2000 Stip,
R Macedonia

СОДРЖИНА CONTENT

РАСКАЗИТЕ-ЗАПИСИТЕ НА АЦО ШОПОВ проф. д-р Блаже Китанов STORYES- NOTES OF ACO SHOPOV Ph.D Blaze Kitanov	7
ПРОФЕСИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ НА НАСТАВНИЦИТЕ ОД АГОЛОТ НА МЕНАџЕРОТ ВО УЧИЛИШТЕТО проф.д-р Снежана Мирасчиева PROFFESIONAL DEVELOPMENT OF THE TEACHERS FROM THE ANGLE OF SCHOOL MENAGERS Ass. Prof. Snezana Mirascieva, Ph.D.	19
КРИЗА И КРИТИКА НА УЧИЛИШТЕТО ВО 20 ВЕК проф.д-р Соња Петровска CRISIS AND CRITIQUE OF SCHOOL SYSTEM IN 20-TH CENTURY Prof. Sonja Petrovska, Ph.D.	31
МАНИФЕСТАЦИЈА, МЕРЕЊЕ И ВРЕДНУВАЊЕ НА БРЗИНАТА КАЈ ДЕЦА НА ШЕСТГОДИШНА ВОЗРАСТ асс.д-р Билјана Попеска, проф. д-р Орце Митевски MANIFESTATION, MEASUREMENT AND ASSESSMENT OF SPEED AT 6 YEARS OLD CHILDREN Ass. Biljana Popeska, Ph.D., Prof. Orce Mitevski, Ph.D.	43
УМЕТНОСТ НА МАРГИНИТЕ проф.д-р Виолета Николовска ART OF THE MARGINS Prof.Violeta Nikolovska, Ph.D.	53
ВМРО (Обединета) ВО ШТИП МЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЈНИ проф.д-р Кирил Цацков	63
ЛИЧНОСТА НА НАСТАВНИКОТ И АТМОСФЕРАТА ВО ОДДЕЛЕНИЕТО асс. д-р Деспина Сивевска TEACHER PERSONALITY AND CLASSROOM CLIMATE Ass. Despina Sivevska, Ph.D.	69

**МУЛТИКУЛТУРИЗАМ-ЕТНИЧКИ КОНФЛИКТ КАКО
ОПШТЕСТВЕН ФЕНОМЕН- ПРИЧИНИ И АНАТОМИЈА НА
КОНФЛИКТОТ**

асс. м-р Даниела Коцева, проф. д-р Владо Петровски

**MULTIKULTURE- ETHNIC CONFLICT AS A SOCIAL
PHENOMENON-ANATOMY AND CAUSES OF CONFLICT**

ass. M.A Daniela Koceva, PhD. Vlado Petrovski77

**ПРИМЕНА НА НАСТАВНИТЕ СРЕДСТВА ВО НАСТАВАТА ПО
МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ**

м-р Ленче Насев

USE OF LEARNING MEDIA IN MUSIC EDUCATION

Lence Nasev, M.A.....85

**РИЗИЧНО И ИМПУЛСИВНО ОДНЕСУВАЊЕ, ДЕПРЕСИЈА КАЈ
АДОЛЕСЦЕНТИ, НИЗ ПРИЗМА НА NEUROIMAGING СТУДИИ
НА РАЗВОЈ НА МОЗОК**

проф.д-р Ленче Милошева, д-р Владимир Милошев

**RISK AND IMPULSIVE BEHAVIOR, DEPRESSION AMONG
ADOLESCENTS THROUGH THE PRISM OF NEUROIMAGING
STUDIES OF BRAIN DEVELOPMENT**

Prof. Lence Miloseva, Ph.D., Vladimir Milosev, MD.....95

КОМПЕТЕНЦИИ НА НАСТАВНИКОТ МЕНАџЕР

проф. д-р Емилија Петрова Ѓоргева, Татјана Атанасоска

TEACHER COMPETENCES MENAGER

Prof.Emilija Petrova Gorgeva, Ph.D., Tatjana Atanasoska117

**КАКО И ЗОШТО ДА СЕ ВКЛУЧИ ЕКОЛОШКОТО
ВОСПИТАНИЕ НА ЧАСОВИ ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК КАКО
ВТОР СТРАНСКИ ЈАЗИК?**

**проф. д-р Снежана Ставрева Веселиновска, проф.м-р Снежана
Кирова**

**HOW AND WHY SHOULD ENVIRONMENTAL EDUCATION BE
INCORPORATED INTO TEACHING ENGLISH AS A FOREIGN/
SECOND LANGUAGE**

**Prof.Snezana Stavreva Veselinovska, Ph.D., Prof. Snezana Kirova,
M.A.....125**

УДК: 37.091.12:005.963.5

Стручен труд
Professional paper

КОМПЕТЕНЦИИ НА НАСТАВНИКОТ-МЕНАѢЕР

проф. д-р Емилија Петрова Ѓорѓева¹, Татјана Атанасоска²

Апстракт

МенаѢирањето со процесот на учење е сложена и одговорна работа за која е задолжен наставникот, па поради тоа неопходно е да поседува знаење но и вештини кои ќе му помогнат во ефикасното менаѢирање со него. Сложен е поради тоа што наставникот е исправен и пред група и пред индивидуи, пред заеднички и посебни мотиви, предиспозиции, интереси, способности. Тој е исправен пред различни ученици кои произлегуваат од различна социјална средина, различни аспирации и нивни и сопствени и на нивните родители, а пред сè исправен е пред различни стилови на учење. Постојаното балансирање помеѓу општествените цели и аспирации кои му се налагаат однадвор на секое училиште помеѓу целите на родителите, целите на учениците и на крај од краиштата на реалните можности сето тоа да се реализира, нималку не му ја прават удобна ситуацијата во која тој се наоѓа. Тој е постојано исправен пред ист избор и селекција на понудени научни знаења кои треба да ги постави пред учениците и да им помогне да дојдат до нив, но поважно од сè е тоа што тој не смее да биде обичен трансмитер на тие знаења до учениците, туку на него останува да ги понуди најадекватните патишта со чие посредство секој од учениците ќе ги усвои тие знаења, но на начин на кој тие ќе станат нивна трајна своина т.е. применливи во животот. МенаѢирањето со процесот на учење подразбира адекватен избор на методи, правење на ефикасен план за учењето и подучувањето, поставување на краткорочни, среднорочни и долгорочни цели кои се реално остварливи и во склад со реалните потенцијали на учениците, тоа вклучува и реална проценка на постигнувањата на учениците, но и евалуација на целокупниот процес.

Клучни зборови: *наставник, менаѢирање, компетенции.*

1) УГД Факултет за образовни науки - Штип

2) УКЛО Педагошки факултет - Битола

TEACHER COMPETENCES MENAGER

Abstract

Managing the process of studying is a complicated and responsible job for which the teacher is in charge, and because of that it is necessary to have the knowledge and also the skills that will help the teacher have an effective management of it. It is very complicated also because the teacher is in front of a group and individuals, in front of jointly and individual methods, susceptibilities, interests, abilities. He is in front of different students that have different social background, different aspirations which can be theirs or of their parents, and above all he is in front of different studying styles. Constantly balancing among the aims of the society, the aspirations that are prescribed to each school, the aims of the parents, aims of the students and at the end the real possibilities of making all of that happen do not contribute to the commodiousness of the situation in which the teacher is. He is always faced with the same choice and selection of the offered scientific knowledge that he has to show to the students and help them come to that, and most importantly is that he cannot be an ordinary transmitter of knowledge, but to offer the most adequate ways of learning that knowledge and in a way which that knowledge will become permanent and the students will be able to use it in their life. Managing the process of studying means an adequate choice of methods, making efficient plan for studying and teaching, to put short-term, medium-term and long-term aims that are realistically realizable and are according to the real potentials of the students, which includes a realistic valuation of the accomplishments of the students, but also an evaluation of the whole process.

Key words: *teacher, managing, competencies.*

Секако дека клучната фигура која го обележува просторот и времето е фигурата - наставник, кој заедно со своите ученици го реализира процесот на менаџирање во училиницата. Сосема е разбирливо дека поради ова тој мора многу добро да биде подготвен за започнување на процесот на менаџирање кој постојано треба и мора да го усовршува во текот на своето работно искуство. Меѓутоа процесот на изградување на успешното и ефикасно менаџирање во училиницата е долготраен и сложен по својата природа и карактер. За да може наставникот одговорно и одлучно да се впушти во него мора да поседува знаења и вештини, компетенции како тоа да го стори, но уште повеќе низ менаџирањето во и со училиницата се прошируваат, развиваат и усовршуваат компетенциите на наставникот што ќе рече дека работното искуство во голема мера придонесува тоа да се стори, но сепак усовршувањето на овој процес и вештините кои притоа се надградуваат бара солиден фундамент кој наставникот треба да го стекне уште во текот на своето иницијално образование. Исто така, усовршувањето во процесот на менаџирање во и со училиницата воопшто не значи премин кон некаква рутина која на крајот на краиштата може само да придонесе за отапување на воспитно-образовниот процес и да биде пречка за

инвентивен пристап кон различните воспитно-образовни ситуации кој го налага секојдневната наставна практика. Рутинскиот и шаблонизирачки пристап кон нештата посебно кога станува збор за професија која најнепосредно се однесува на подготовка и формирање на идните генерации, воопшто не придонесува кон успешност во работата, напротив таквиот пристап еднакво негативно се одразува и врз наставникот и врз учениците, врз целокупниот живот во една училишница.

Стекнувањето на компетенциите за менаџирање во училишница би требало да започне во текот на иницијалното образование со стекнувањето најнапред на теоретска подготовка, а потоа и практична обука. Иако наставниците главно се спремни да се справат со предизвиците со кои секојдневно е исполнета училишницата, сепак постои голем простор кој и по завршувањето на иницијалното образование останува непополнет. Поради тоа многу наставници барем оние кои сериозно држат до својот и успехот на учениците си го поставуваат прашањето: што треба да направам сега? Кон ова прашање прибегнуваат токму оние кои си признаваат пред себеси дека им недостасува релевантна обука и подготовка за справување со одделни аспекти на менаџирањето во училишница кои го прават тоа чувствуваат или знаат дека шаблонското постапување, или пак одењето по линијата на помал отпор со што само се одложуваат солучиите, или пак воопшто не се бараат, не е најисправниот избор и дека таму некаде има нешто повеќе суштинско, проверено, реално кое вродува со плод на задоволство на сите.

Прашањето е како да се дојде до тоа, зошто ако го има се пропушта и на крајот што е тоа всушност со што секој наставник треба да биде добро вооружен. Наставниците често пати во неформален разговор сметаат дека она за што тие се повикани во својата професија на одговорност тоа е нивниот успех во извршувањето на трансмисија на знаењата што е предвидено да се усвојат, посебно изразено во погорните циклуси на образовниот систем. Во овие циклуси наставниците кои се вклучени во реализацијата на одделните содржини од наставните предмети се убедиле себеси дека нивната одговорност го покрива единствено полето на стручниот дел од воспитно-образовната работа, односно специфичните термини, теориски и апликативни решенија кои се однесуваат на некоја област од рамките на природните или општествените науки. Врз основа на овие свои предрасуди наставниците ја креираат својата непосредна работа која досега и се простира во тие релации и ништо повеќе. Меѓутоа, дури и тие мора да признаат дека успешноста во работењето отишла при нејзината проценка далеку надвор од простото мерење на количината на усвоените факти и што е поважно дека тој има сериозни надлежности над многу други нешта. Колку поскоро ќе го отвори својот интерес кон тоа широко поле на активности кои заемно се испреплетуваат и надополнуваат и условуваат, толку поскоро ќе се подигне нивото на ефикасноста на неговата работа, а со тоа се разбира корист ќе имаат учениците.

Во педагошката литература авторите практичари и теоретичари постојано се навраќаат кон експлорација на компетенциите што треба да ги поседува еден наставник. Постојаното навраќање кон нив не е случајно и воопшто не е на одмет се

должи на промената на улогата која ја има воспитно-образовниот процес во однос на она што тој треба како образовна мисија да го реализира во однос на младата популација. Таа улога со текот на брзите динамични општествени промени и општествен развој воопшто сè повеќе се усложнува и добива на квантитет. Воспитно-образовниот систем денес пред себе има далеку посериозни задачи од тоа да изврши просто испорачување на сет од знаења од претходните генерации до младите генерации за тие да можат со нивна помош да си ја обезбедат својата егзистенција. Напротив, тоа веќе е само појдовна позиција која само треба да послужи као прво скалило на кое ќе се најдат младите поколенија на патот кон понатамошен сопствен и развој на општеството. Се разбира дека општествените услови на многу ограничен простор од Земјината топка во подолг временски период остануваат непроменети со што на голем дел од неа општествените промени се мошне динамични и често пати непредвидливи. Тоа се рефлектира врз функционирањето на воспитно-образовниот систем и сите негови институции со промената на нивната позиција и улога. Со ова пак недопрен не останува ниту наставникот, односно она што како работна задача се поставува пред него, а веќе одамна кон математичкото и јазичното описменување се зададени долга низа на задачи и сите еднакво сериозни и одговорни.

Компетенциите или вештините што треба да ги поседува еден наставник: „да бидат опсервирани како кохерентна целина, а не како одделен збир, сет од издвоени и неповрзани компетенции и техники или како што е убаво забележано, во последните години се водеа многу дискусии околу потребата да се обезбеди дека наставниците се компетентни во вештини, знаења и разбирања кои се бараат за ефективно менаџирање во училиницата, проценка на постигнувањата на учениците, предавање на конкретниот наставен предмет и професионалниот развој”.⁶

Различните истражувања во полето на дефинирање на неопходните компетенции кои треба да ги поседува современиот наставник водат до нивно воведување во официјални државни документи кои укажуваат на стандардите кои треба да ги задоволува наставникот врз основа на кои и се врши оценување и проценување на неговата работа. На пример, според шкотските образовни авторитети тие се оценети како:

- а) компетенции поврзани со предметот и содржината на поучувањето,
- б) компетенции поврзани со училиницата,
- в) компетенции поврзани со училиштето,
- г) компетенции поврзани со професионализмот.⁷

Се разбира дека во рамките на овие компетенции влегува сè она што креаторите на образовната политика го избрале како неопходно имајќи ги предвид културата, вредностите и приоритетите на општеството и неговите граѓани. Меѓутоа без оглед на тоа во колкава мера изборот на компетенции се поклопува во повеќе земји, сепак помеѓу нив не е возможно да постојат поголеми односно значајни или драстични разлики, бидејќи основната појдовна

позиција останува заедничка - улогите во кои се наоѓа наставникот или треба да ги реализира наставникот во современото училиште. На одреден начин реализирајќи ги сите овие улоги или наоѓајќи се вон нив наставникот ги обликува компетенциите кои ја исцртуваат наставничката професија. Поради фактот што компетенциите се градат врз основа на одреден квантум на знаење наставникот мора да ги поседува за да може врз нивна основа да ги изгради бараните компетенции. Во педагошката наука многу е дискутирано околу тоа кои се тие знаења, во обид да не се испушти од вид нешто кога се размислува и проектира образованието на идните наставници, или кога се осмислува неговото перманентно усовршување концептуализацијата на знаењата кои треба да ги поседува наставникот опфаќа знаење за училницата, ситуационо знаење, персонално знаење, практично знаење, персонално-практично знаење, педагошко знаење, знаење за процесите, мајсторско знаење, професионално-мајсторско знаење. Оваа концептуализација подразбира знаења кои наставникот мора или би требало да ги стекне, но работата не завршува тука. Она што е уште поважно е личниот профил на наставникот, вклучувајќи го неговиот личен пристап кон практикување на тие знаења. Тоа се однесува на неговите знаења или можеби соодветно на неговата свест за тоа како пристапувањето кон аплицирање на тие знаења придонесува или му наштетува на процесот на успешно менаџирање во училница во моментот кога целосната негова успешност зависи токму од наставникот. Со намера на оваа проблематка да се задржиме и навратиме подоцна, на ова место ќе ги презентираме компетенциите кои можат и треба да се изградат врз основа на знаењата во текот на иницијалното образование, како и преку адекватни интервенции во рамките на стручното усовршување:

- а) компетенции поврзани со предметот и содржината на проучувањето,
- б) компетенции поврзани со училницата,
- в) компетенции поврзани со училиштето
- г) компетенции поврзани со професионализмот.⁸

Се разбира дека овие компетенции имаат универзален карактер со тоа што врз нив соодветно влијание имаат спецификите на културата, влијанието на доминантните вредности во неа, како и специфичните одлуки на оние кои ја креираат образовната политика, но во секој случај претставуваат репертоар од вештини, знаења и разбирања кои се сметаат за соодветни за одредено време и услови во кои новата генерација учители треба да се обучува.

Компетенции за менаџирање со училницата

Компетенции што треба да ги развие наставникот, а се поврзани со она што се случува во училницата едновременно го опфаќаат и она што се однесува на процесот на учење и поучување и на процесот на однесување. Овие компетенции опфаќаат:

- а) комуникација,
- б) методика,

- в) менаџирање во и со одделението, односно класот,
- г) проценка и оценка.⁹

Притоа, кога станува збор за компетенциите поврзани со комуникацијата се вели дека наставникот треба да поучува и презентира со јасен јазик и на стимулирачки начин, на учениците да им поставува прашања ефективно и да ја поддржува и негува дискусијата. Воопшто не е тешко да се забележи дека на овој начин комуникацијата се опсервира во најтесната смисла на своето значење и се однесува само на еден многу мал аспект од она што се случува во една училница, а тоа е процесот на чист пренос на знаења или водење на учениците да дојдат до тие знаења и простото барање да се добие повратна информација преку одговори за да може наставникот да процени колкав квантум од знаењата е мемориран. Ова е само површината на комуникацијата. Кога зборувавме за комуникацијата како основна алатка за менаџирање на наставникот предвид го имавме нејзиниот поширок аспект кој во себе ги опфаќа сите активности кои ги изведува наставникот и кои немаат смисла без вербална и невербална комуникација, кога зборувавме за методичкиот аспект на неговата компетентност тогаш предвид треба да се има следново: примена на сет од стратегии на поучување кои се во склад со предметот или целта и учениците во класот, идентификување на пригодни моменти за поучување на цел клас, група, парови и ученици и индивидуално, да се имаат предвид очекувањата кои барањата ги прават соодветни на можностите на учениците кои се во класот, да се биде свесен за тешкотиите во учењето или специјалните образовни потреби на некои деца во класот, да се земаат предвид културните разлики меѓу учениците, да се охрабрат учениците да преземаат иницијатива и да станат одговорни за нивното сопствено учење, да се избере и користи на пресметан начин широка палета од извори вклучувајќи и информатичко-комуникациска технологија. Ова е уште еден аспект од компетенциите на наставникот што се однесува на процесот на учење кој има доминантна позиција во училиштето воопшто.

Кога пак станува збор за методичките компетенции, тогаш се мисли на компетенциите кои на наставникот ќе му овозможат различните ученици да ги води до постигнување на што поголеми ефекти во процесот на учење, тоа значи знаење и вештина секој ученик без оглед на возраст, предиспозиции, способности, интереси да се води успешно низ процесот на учење. Тоа подразбира покажување на голема инвентивност и креативност од страна на наставникот во комбинирањето и изнаоѓањето начини, патишта, средства, креирање амбиент и ситуации кои ќе бидат во прилог секому. Проценката и оценката се мошне важни за успешно извршување на наставничката улога, затоа што тој е оној кој првично врши проценка на образовните аутпути за чијшто значаен дел е одговорен тој. Од неговата способност и сенс за проценка на постигнатото и нивото на прогресот кој го постигнуваат индивидуите во голема мера зависи како тој ќе ја исцрта понатамошната траекторија на напредувањето врз основа на проценката на дотогашните постигнувања. Се разбира дека ова наставникот не

го прави со цел единствено тој да добие слика за состојбите, туку овој материјал направен врз основа на оценката и проценката е основа за запознавање на сите заинтересирани субјекти за тоа до кој степен и ниво се наоѓаат единката, но и групата во целост.

Компетенции за менаџирање со училищата

Компетенции што треба да ги развие наставникот, а се поврзани со она што се случува во училищата едновременно го опфаќаат и она што се однесува на процесот на учење и поучување и на процесот на однесување. Овие компетенции опфаќаат:

- а) комуникација,
- б) методика,
- в) менаџирање во и со одделението, односно класот,
- г) проценка и оценка.⁹

Кога станува збор за компетенциите поврзани со комуникацијата се вели дека наставникот треба да поучува и презентира со јасен јазик и на стимулирачки начин на учениците да им поставува прашања ефективно и да ја поддржува и негува дискусијата. Воопшто не е тешко да се забележи дека на овој начин комуникацијата се опсервира во најтесната смисла на своето значење и се однесува само на еден многу мал аспект од она што се случува во една училища, а тоа е процесот на чист пренос на знаења или водење на учениците да дојдат до тие знаења и простото барање да се добие повратна информација преку одговори за да може наставникот да процени колкав квантум од знаењата е мемориран. Ова е само површината на комуникацијата. Кога зборувавме за комуникацијата како основна алатка за менаџирање на наставникот предвид го имавме нејзиниот поширок аспект кој во себе ги опфаќа сите активности што ги изведува наставникот и кои немаат смисла без вербална и невербална комуникација, кога зборувавме за методичкиот аспект на неговата компетентност тогаш предвид треба да се има следново: примена на сет од стратегии на поучување кои се во склад со предметот или целта и учениците во класот, идентификување на пригодни моменти за поучување на цел клас, група, парови и ученици и индивидуално, да се имаат предвид очекувањата кои барањата ги прават соодветни на можностите на учениците кои се во класот, да се биде свесен за тешкотиите во учењето или специјалните образовни потреби на некои деца во класот, да се земаат предвид културните разлики меѓу учениците, да се охрабрат учениците да преземаат иницијатива и да станат одговорни за нивното сопствено учење, да се избере и користи на пресметан начин широка палета од извори вклучувајќи и информатичко-комуникациска технологија. Ова е уште еден аспект од компетенциите на наставникот што се однесува на процесот на учење кој има доминантна позиција во училиштето воопшто.

Кога станува збор за методичките компетенции, тогаш се мисли на компетенциите кои на наставникот ќе му овозможат различните ученици да ги води до постигнување на што поголеми ефекти во процесот на учење, тоа значи знаење и вештина секој ученик без оглед на возраста, predispoziciите, способностите и интересите да се води успешно низ процесот на учење. Тоа подразбира покажување на голема инвентивност и креативност од страна на наставникот во комбинирањето и изнаоѓањето начини, патишта, средства, креирање амбиент и ситуации кои ќе бидат во прилог секому. Проценката и оценката се мошне важни за успешно извршување на наставничката улога, затоа што тој првично врши проценка на образовните аутпути за чијшто значаен дел е одговорен. Од неговата способност и сенс за проценка на постигнатото и нивото на прогресот кој го постигнуваат индивидуите во голема мера зависи како тој ќе ја исцрта понатамошната траекторија на напредувањето врз основа на проценката на дотогашните постигнувања. Се разбира дека ова наставникот не го прави со цел единствено тој да добие слика за состојбите, туку овој материјал направен врз основа на оценката и проценката е основа за запознавање на сите заинтересирани субјекти за тоа до кој степен и ниво се наоѓа единката, но и групата во целост.

Литература

- Project PARA, (2006). *Training Resources for paraeducators*, (Lesson 1: Purpose and Philosophy of Behavior Management) University of Nebraska, Lincoln, <http://para.unl.edu/para/Behavior/lesson1.html>
- Project PARA, (2006). *Training Resources for paraeducators*, Unit 5: Behavior Management University of Nebraska, Lincoln, <http://para.unl.edu/para/Behavior/Intro.html>
- Sweetland, R. (2006). *Behavior Management Definition*, според Shea and Bauer 1987, <http://www.huntel.net/rsweetland/cman/general/definitions.html>
- Campbell, E. (2003). *The ethical teacher*, Open University Press, London IBID, pg:28.
- Wragg, E. C. (2001). *Classroom management in primary school*, Routledge-Falmer, London.
- Pollard, A. (1997). *Reflective teaching in the Primary school*, според Initial Teacher Training Guidelines for Teacher Training Courses Scottish Office:1992, Cassel Education, London, New York.
- УСАИД и Фондација Институт Отворено општество, (2006). *Збирка материјали за обука - Модернизација на програмите за иницијална подготовка на наставници во согласност со Болоњскиот процес*, според Димац. Д., Скопје.
- УСАИД и Фондација Институт Отворено општество, (2006). *Збирка материјали за обука - Модернизација на програмите за иницијална подготовка на наставници во согласност со Болоњскиот процес*, според TUNING, методологија, Скопје.